

economy of Ukraine. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2021. Vol. 17, № 64, P. 659–671.

3. Bond M., Buntins K., Bedenlier S., et al. Mapping research in student engagement and educational technology in higher education: A systematic evidence map. *International journal of educational technology in higher education*. 2020. Vol. 17, № 1, P. 1–30.

4. Cherkasov V., Maslov V., Telep O., et al. Peculiarities of the use of distance learning information technologies in higher education institutions of Ukraine. *Revista Eduweb*. 2023. Vol. 17, № 1, P. 52–61.

ВИКЛАДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

Прокоф'єва О. А.

старший викладач кафедри біології людини та екології,

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

м. Запоріжжя – м. Мелітополь, Україна

У закладах вищої освіти України освітній компонент «Безпека життєдіяльності» є нормативною дисципліною, що включається в навчальні плани як освітній компонент обов'язкового вибору [1].

Освітній компонент «Безпека життєдіяльності» займає провідне місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівця за освітнім рівнем «молодший спеціаліст», «бакалавр», оскільки є дисципліною, що використовує досягнення та методи фундаментальних та прикладних наук з філософії, біології, фізики, хімії, соціології, психології, екології, економіки, менеджменту тощо, і дозволяє випускнику вирішувати професійні завдання за певною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і

зовнішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації, та їхніх негативних наслідків [1].

Мета вивчення освітнього компоненту полягає у набутті здобувачем компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у здобувачів відповідальності за особисту та колективну безпеку [1].

До загальнокультурних компетенцій, які формуються в результаті вивчення дисципліни відносять:

- культуру безпеки і ризик-орієнтоване мислення, при якому питання безпеки, захисту й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності;

- знання сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання;

- вміння оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій;

- здатність приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень [1].

У сучасних умовах, станом на червень 2023 року продовжуються повномасштабні воєнні дії з боку Росії. Тимчасово окупована Російською Федерацією територія України досить значна. Зокрема, у Запорізькій області, – це Мелітопольський, Бердянський, Василівський і Пологівський райони. Саме у Мелітопольському районі знаходиться Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького.

У зв'язку з окупацією університет у 2022 році був тимчасово переміщений до м. Запоріжжя, де і продовжує свою роботу у правовому полі України, здобувачі вищої освіти тимчасово навчаються дистанційно. З початком війни поступово контингент студентів розпорошився територією України та зарубіжжя. Але частина студентів з різних причин залишилася на окупованій території.

Серед цих студентів є здобувачі спеціальностей: 014.07 Середня освіта. Географія, 103 Науки про Землю, 014.05 Середня освіта. Біологія та здоров'я людини, 014.06 Середня освіта. Хімія, 091 Біологія, 101 Екологія. Викладання освітніх компонентів для здобувачів, які знаходяться на окупованій території має ряд складнощів і свою специфіку.

По-перше, це нестабільний і непостійний мобільний зв'язок; періодична відсутність електрики; труднощі з наявністю, утриманням і обслуговуванням ноутбуків. Здобувачі змушені ховати власну техніку від окупантів, щоб не втратити її або не потрапити у цивільний полон «на підвал», тому що навчання в українських закладах вищої освіти не вітається. Звісно, все це призводить до обмеженості можливостей своєчасно і повноцінно досягати програмних результатів. Тому, для забезпечення безпеки цих здобувачів університет прийняв рішення дозволити їм навчатися в асинхронному режимі і виходити на зв'язок за мірою можливості. Для онлайн-освіти університет має власну освітню платформу Moodle та Центр освітніх дистанційних технологій, але з урахуванням ризиків, які існують на непідконтрольних Україні територіях, ми використовуємо всі можливі, точніше, доступні елементи зв'язку зі здобувачами.

По-друге, це постійний стан тривожності і страху у здобувачів, які вже більше року знаходяться у пролонгованому стресі в умовах морального знущання і психологічного тиску; деякі студенти змогли виїхати з окупованої території лише після того, як їх родичів

окупанти випустили після тривалого затримання у цивільному полоні «на підвалі».

По-третє, це знаходження у викривленому інформаційному полі окупантів, яке насичено методичними наративами і пропагандою країни-агресора. Населення щоденно не тільки бачить озброєних солдат, а й відчуває на собі різноманітні дії тимчасової влади окупантів. Люди втрачають відчуття комфорту, упевненості і безпеки.

Застосування знань з безпеки життя на практиці є важливою необхідністю сьогодення, яке дуже швидко змінюється. Вміння вчасно зорієнтуватися на загрози, оцінити ризики, знайти і прийняти правильне рішення в ситуації, яка не є життєво типовою – головне завдання під час воєнного стану.

Програмою освітнього компонента «Безпека життєдіяльності» передбачено вивчення багатьох актуальних, нагальних питань. Але в ній немає таких, як, наприклад, вижити в окупації. Як жити після завершення війни. Такий досвід лише формується, університет наполегливо працює над цим.

Зворотній зв'язок зі здобувачами дає відповідь на питання: як вони виживають в окупації. Багато актуальних питань, які досить часто ставлять здобувачі з окупованої території і на які дуже складно відповісти, враховуючи те, що української влади там немає. Для цивілізованого світу такі питання взагалі не є звичними. Пропоную спробувати відповісти на них, щоб відчути психологічний стан людей:

Що робити, якщо немає телефонного зв'язку або інтернету? Я не можу зв'язатися з родичами.

Що робити, якщо твій родич зник, з ним немає зв'язку і ніхто не знає, де він?

Що робити, якщо твого родича забрали у полон. Приїхали озброєнні окупанти і забрали, натягнувши йому чорний мішок на голову? Де шукати, до кого звертатися?

Чому нам забороняють користуватися нашою символікою, позивали всі українські прапори?

Що робити, якщо не можна купити ліки, які потрібні, але їх просто у місті немає?

Що робити, якщо розграбоване житло?

Що робити, якщо знищене житло?

Що робити, якщо не дозволяють користуватися гривнею, а дозволяють лише рублями?

Чим загрожує підлив окупантами Каховської ГЕС? У нас буде питна вода? Ми будемо хворіти на холеру чи ротавірусну інфекцію?

Чи підірвуть окупанти Запорізьку атомну станцію? Що робити, якщо це відбудеться? Чи потрібно пити пігулки, які і коли? Ми всі померемо?

Чи підірвуть окупанти завод «Кримський титан» в Армянську? Як це нам загрожує?

Як виїхати з окупації, якщо кажуть, що вже давно не випускають?

Чи зможу я виїхати з окупації через Крим, Росію та країни Європи до тієї частини України, яка не є окупованою, якщо у мене мінімум грошей? Чи випустять мене?

До мене додому приходили люди з виборчою скринькою. Їх супроводжували озброєнні солдати. Хіба це вибори? Я не хочу брати у цьому участь, але я боюся за своє життя.

Що таке «фільтраційні табори»? Як мені пройти через фільтрацію, щоб залишитися живим? Для чого їх створили?

І ці питання не є риторичними. Від усвідомлення загроз, їх складових та можливих дій вражаючих чинників, від вміння аналізувати існуючі та прогнозовані ризики, від здатності знаходити і приймати правильні рішення залежить не тільки якість життя, а сама наявність життя.

Одним з пріоритетних завдань освітньої діяльності є досягнення задекларованих програмних результатів навчання. Для цього зміст та структура освітніх програм повинні бути побудовані таким чином,

щоб вони надійно забезпечували отримання здобувачами повного набору обіцяних компетентностей [2].

Для студентів природничих спеціальностей передбачається більш поглиблене вивчення програмної теми «Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки» з акцентом на професійну складову – «Регіональний комплекс природних загроз. Методи виявлення їхніх вражаючих факторів, номенклатура та одиниці виміру. Комплекс заходів із запобігання природних надзвичайних ситуацій та організації дій щодо усунення їхніх негативних наслідків». До змісту теми належать питання, щодо небезпечних геологічних, метеорологічних, гідрологічних процесів і явищ, пожеж у природних екосистемах і біологічних небезпек [1]. Необхідно вводити нові конкретні питання, які виникають у результаті воєнних дій, а саме: екологічна безпека, як наслідок підриву Каховської ГЕС; вплив використання зброї масового ураження на екосистеми; зміни психологічного і фізіологічного стану людини у результаті пролонгованого стресу внаслідок воєнних дій та інші.

Викладання освітнього компонента «Безпека життєдіяльності» в умовах воєнного стану та в умовах післявоєнного періоду нерозривно пов'язано з цивільним захистом, тому університет прийняв рішення інтегрувати три освітні компоненти в єдиний обов'язковий – «Безпека життєдіяльності, цивільний захист та охорона праці» із збільшенням аудиторних годин. Університет корегує навчальні плани і працює над новим відповідним силабусом освітнього компонента з метою забезпечення якості освіти. А для вирішення проблем з питань забезпечення повноцінного безпечного навчання здобувачів природничих спеціальностей на окупованих територіях потрібно ще багато зусиль і дієвих заходів зі сторони України та інших країн із забезпечення національної безпеки та оборони.

Література:

1. Типова навчальна програма нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності» для вищих навчальних закладів для всіх спеціальностей за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший спеціаліст», «бакалавр», 2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1007749-11#Text>

2. Фініков Т.В., Терещук В.І. Розвиток систем внутрішнього забезпечення якості в українських закладах вищої освіти. Аналітичний звіт. Київ: Ваїте, 2020. 58 с.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ШЛЯХОМ ВКЛЮЧЕННЯ РЕГЛАМЕНТІВ І СТАНДАРТІВ ЄС: ХІМІЧНИЙ АСПЕКТ

Тітов Ю. О.

*доктор хімічних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри хімії,*

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

Перспектива долучення України до Внутрішнього ринку Європейського Союзу (ЄС), як економічного простору без внутрішніх кордонів (вільний рух товарів, осіб, послуг, капіталів), дозволяє розглядати ЄС як потенційний ринок збуту продуктів синтетичної, харчової, фармацевтичної, косметичної, агрохімічної промисловості. Проте, обов'язковою умовою потрапляння продукції в Європу є її відповідність Стандартам і Регламентам ЄС. Забезпечення контролю якості продукції на виробництвах, підприємствах різних галузей реалізують, як правило хіміки, тому реформування професійної підготовки хіміків і фахівців суміжних спеціальностей, які використовують в професійній діяльності хімічні